

DESPESES EXTRAORDINÀRIES VERSUS DESPESES EXTRAESCOLARS EN MATÈRIA D'ALIMENTS A FAVOR DELS FILLS

David Casellas Rica

Advocat

Degà de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Manresa

En relació amb els aliments d'origen familiar (art. 237-1 i seg. del Codi civil de Catalunya [CCCat]), especialment els que són a favor dels fills, no sempre és clara la frontera entre les despeses ordinàries, que es paguen amb la pensió fixa mensual a càrrec del progenitor no custodi, i les extraordinàries, que s'abonen a part i a parts iguals entre els dos alimentants. Activitats extraescolars, amb consens o sense dels progenitors; despeses escolars puntuals (quotes d'associacions de mares i pares d'alumnes [AMPA], excursions i colònies, roba i material escolar...); tractaments «mèdics» de cobertura discutible per la Seguretat Social (logopèdics, psicològics...); la urgència, la necessitat o l'opcionalitat dels serveis..., què paga l'un i què paga l'altre?

En l'àmbit de les seves competències, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha catalogat el principi *favor minoris* de regla universal que sempre ha de prevaldre en matèria de guarda i custòdia dels menors (Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya [STSJC] 31/2008, de 5 de setembre), atès que conté elements indiscutibles de *ius cogens* no dispositius per a cap de les parts, que justifiquen l'actuació *ex officio* del Tribunal (STSJC 29/2008, de 31 de juliol). L'interès més digne de protecció dels menors es desprèn de l'ordenament jurídic: l'article 3.1 de la Convenció Internacional dels Drets de l'Infant, aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides en la seva Resolució 44/25, de 20 de novembre de 1989, l'article 24.2 de la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea de l'any 2000 i el principi mínim 15 de la Carta Europea dels Drets de l'Infant del Parlament Europeu (DOCE núm. C241, de 21 de setembre de 1992). Aquesta normativa és directament aplicable pels tribunals del nostre país per efecte de l'article 39.4 de la Constitució espanyola, segons el qual «els nens gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetllen pels seus drets». En l'ordre intern, podríem invocar la Llei orgànica 1/1996, de 15 de gener, de protecció jurídica del menor, o la Llei 8/1995, de 27 de juliol, del Parlament de Catalunya, d'atenció i protecció dels infants i adolescents, i el seu Reglament, d'1 de gener de 1997. I, més recentment, la Llei orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència.

El llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, con-sagra en el seu article 211-6 la facultat dels tribunals per a decidir el més convenient per als menors, al marge de les pretensions concretes de les parts del procediment, en la línia del que també preveu l'article 752.2 de la Llei d'enjudiciament civil.

Tant la doctrina científica com la jurisprudencial, quan es refereixen al concep-te d'*aliments*, hi integren no només els recursos indispensables per a la subsistència d'una persona, tenint en compte només les seves necessitats orgàniques alimentàries, sinó també els mitjans tendents a permetre a l'alimentista un desenvolupament íntegre que li possibiliti el dia de demà un creixement d'acord amb el temps que li ha tocat viure. Això vol dir que el concepte d'*aliments* inclou totes les necessitats bàsiques d'un ésser humà, tant físiques com intel·lectuals: menjar, habitació, vestit, assistència mèdica coberta per la Seguretat Social (no la privada), així com les despeses per a la formació del menor i per a la continuació d'aquesta, una vegada hagi assolit la majoria d'edat i fins que acabi la formació. La quantia dels aliments respon sempre al binomi necessitat-possibilitat (art. 237-9 CCCat).

Amb el pagament de la pensió alimentària no s'esgota l'obligació que els proge-nitors tenen en aquesta matèria envers els seus fills i, per això, quan sorgeixen noves necessitats, els pares tenen l'obligació natural, legal i, per descomptat, ètica, de satis-fer, a parts iguals, les anomenades *despeses extraordinàries*. Però què hi trobem, rere aquest concepte jurídic indeterminat?

La doctrina jurisprudencial estima que *despesa extraordinària* és tota la que ultrapassa allò que és natural o comú i que no és previsible ni es produeix amb cer-ta periodicitat. Despesa extraordinària és la que, per la seva inhabilitat i quan-tia, excedeix l'àmbit ordinari de les despeses dels fills i està vinculada, a més, a les necessitats que han de cobrir-se econòmicament d'una manera ineludible pel que fa a la cura, el desenvolupament i la formació, en tots els ordres, dels fills, i això en contraposició a tot el que és superflu o secundari, que acostumen a ser aspectes dels quals, òbviament, es pot prescindir sense detriment per als fills. En definitiva, una despesa extraordinària no ha de ser una despesa capriciosa o més o menys vel·leitosa, dependent de l'atzar o del malbaratament d'un dels progenitors, sinó que ha d'estar canalitzada cap a una finalitat, com ara la de satisfer un aspecte de la cura, la formació o l'educació integral dels fills; un aspecte que potser en un primer moment no va ser necessari però que més tard, amb el transcurs del temps, esdevé clau per a atendre les necessitats dels fills, atès que amb el seu abonament es facilita el desenvolupament lliure d'aquests —tant en l'àmbit intel·lectual com en el social—, i que repercuteix de manera favorable sobre la seva personalitat, per la qual cosa, a la vegada, s'haurà de posar en consonància amb l'article 10 de la Constitució espanyola.

Les característiques de les despeses extraordinàries, segons la jurisprudència dels tribunals, són les següents:

1. Tenir un caràcter excepcional, és a dir, ultrapassar el que és corrent i quotidià, que es cobreix amb la pensió alimentària ordinària i periòdica.

2. No ser previsibles en el moment de la seva fixació.

3. Ser imprescindibles, necessàries o, almenys, convenients per als interessos dels fills, i no obeir a mers capricis i arbitriarietats de qui les intenti imposar.

Existeixen tres grans categories de despeses extraordinàries:

a) Despeses extraordinàries *urgents*: pertanyen a aquesta categoria totes les despeses prescrites per un tercer i que han de ser realitzades amb caràcter d'urgència, de manera que no es pot esperar al consens entre els progenitors; poden ser-ho, per exemple, una intervenció quirúrgica que no admeti demora, no coberta ni per la mútua mèdica dels fills ni per la Seguretat Social, o les primeres ulleres, audiòfons, plantilles... Respecte de les despeses següents, seria desitjable que els progenitors tinguessin els recanvis oportuns i que prèviament s'haguessin posat d'acord sobre el model que s'ha d'adquirir. En aquests casos de despeses extraordinàries urgents, no és necessari esperar al consentiment de l'altre progenitor, sinó que serà suficient presentar-li la factura perquè l'altre hagi de fer-se càrrec de la meitat de la despesa.

b) Despeses extraordinàries *necessàries*: pertanyen a aquesta categoria els tractaments perllongats sanitaris i assimilats (psicològics, pedagògics, odontològics...) no coberts per la Seguretat Social ni per la mútua mèdica dels nens i els que, tot i estar coberts, els progenitors estan d'acord a tractar en una institució privada; també les classes de reforç que els nens necessitin, sempre que ho hagi recomanat el tutor o la tutora. En aquests casos, els progenitors han de pagar a parts iguals aquestes despeses que puguin generar-se en un futur, sempre que prèviament s'hagin posat d'acord sobre el facultatiu o professor que seguirà el tractament o donarà les classes oportunes, i sobre el seu pressupost. Per a acreditar el consentiment, cal adjuntar a la futura demanda d'execució o bé el consentiment escrit d'ambdós progenitors o bé l'acreditació d'haver remès a l'altre progenitor una comunicació, per burofax o per qualsevol altre mitjà tècnic que permeti deixar constància fefaent de la seva recepció, referent a la despesa extraordinària necessària de què es tracti, amb el pressupost pertinent i abans del seu desemborsament, i cal que l'altre progenitor no hi hagi respost en el termini excepcional de deu dies, una brevetat que es justifica en consideració al fet que es tracta d'una despesa necessària.

c) Despeses extraordinàries *optatives*: depenen exclusivament de la voluntat dels progenitors i de les circumstàncies socioeconòmiques de la família, i comprenen qualsevol despesa imprevista, de caràcter excepcional o extraordinària, en la realització de la qual estiguin d'acord ambdós progenitors. Aquestes despeses optatives han de ser abonades a parts iguals per ambdós progenitors sempre que prèviament s'hagi consensuat i consentit el seu desemborsament per tots dos. Per a provar el seu consentiment, igualment cal acreditar l'enviament d'un burofax o una comunicació equivalent, però en aquest cas els tribunals atorguen trenta dies a l'altre progenitor perquè hi respongui.

Una de les qüestions que aixeca més controvèrsia en els procediments contenciosos de dret de família és si les despeses d'activitats extraescolars dels fills han de

considerar-se ordinàries, pel seu caràcter habitual i calendaritzat, o bé extraordinàries, que han de sufragar els dos progenitors a mitges. A banda de la repercussió econòmica que això pugui tenir, la decisió de fer o no aquestes activitats extraescolars —i de quin tipus— també aixeca polèmica sobre la necessitat, la conveniència i l'elecció de les activitats. En aquesta decisió tenen un pes important la preferència del nen i les seves habilitats, però l'opinió última és dels progenitors no convivents, que viuen o han viscut un procés de ruptura de la parella que a vegades pot ser turbulent i que pot dificultar l'acord. Sovint l'elecció no és fàcil perquè obliga a escollir entre activitats amb característiques molt diferents: d'aprenentatge d'idiomes, esportives (amb entrenaments durant la setmana i competicions el cap de setmana), culturals o artístiques (música, teatre, dansa...), etcètera.

La jurisprudència entén tot aquest reguitzell d'activitats extraescolars com a complementàries de l'educació dels fills, ja que es realitzen fora de l'horari escolar, en el mateix centre on cursen els estudis o bé en un altre de diferent. Entre aquestes activitats s'inclouen les colònies, els campaments, els esplais d'estiu, els viatges de final de curs i els cursos a l'estranger. En canvi, no s'hi inclouen ni les conegudes permanències o acollides, ni les excursions escolars, que queden compreses dins la pensió alimentària com a despesa ordinària, atesa la seva major freqüència i el seu menor cost.

Aquestes activitats es consideren no necessàries, però sí convenients per a la millor formació dels fills, i, per tant, no entren dins la pensió ordinària d'aliments. El fet que ja s'estiguessin realitzant en cursos anteriors a la separació no permet concloure que també es continuaran fent els anys següents, fins a la majoria d'edat dels fills. Al contrari, davant la possibilitat que aquestes activitats deixin de ser interessants per a la formació del menor, ja sigui perquè aquest ha assolit un nivell que no exigeix continuar fent la formació, ja sigui perquè han canviat els interessos dels fills, o les necessitats (per obligacions laborals o professionals) dels progenitors, que quedaven cobertes amb la realització d'una determinada activitat en un horari concret, ha de considerar-se que les despeses que meriten les activitats extraescolars sempre són al marge de la pensió mensual i, per tant, han de tenir tractament de despesa extraordinària, encara que en puritat no ho siguin, sempre que hi hagi el consentiment exprés o tàcit d'ambdós progenitors per a la seva realització.

Les activitats extraescolars han de ser abonades pels progenitors a parts iguals sempre que siguin consensuades entre ells. En interès dels menors i en consideració al fet que els nens solen variar sovint d'activitats durant la seva vida escolar, en aquest punt concret es requereix que el pacte entre els progenitors respecte de les activitats extraescolars sigui exprés i escrit, a l'efecte de facilitar una possible execució.

En el cas que els progenitors no es posin d'acord sobre les activitats que ha de practicar el menor, l'autoritat judicial serà qui prendrà la decisió, tenint en compte sempre l'interès d'aquest, alhora que recordarà als dos progenitors la conveniència de tractar de resoldre les diferències, en benefici del seu fill, a través de la mediació familiar.